1

Január 2016. Ležím v posteli s chrípkou a napriek tomu, že moje telo je slabé a pobolieva ma, prekvapivo vo mne mocnie odhodlanie predsa ten príbeh vyrozprávať. Premýšľam o tom už celé roky, no materiál som začala dávať dokopy iba pred niekoľkými mesiacmi, vlastne od pohrebu posledného protagonistu, ktorým sa tento príbeh definitívne uzavrel. Fakt, že mám so svojimi hrdinami spoločné gény, ma zaväzuje, ba až zväzuje. Núti ma totiž buď k horlivému dištancovaniu sa od skutočnosti, že som súčasťou tohto príbehu, alebo k urputnému domýšľaniu, čo presne povedali a cítili ľudia, o ktorých idem písať. No ani pri všetkej snahe moje rozprávanie určite nebude a ani nemôže byť celkom objektívne.

2

Raz ráno som sa zobudila v dome u starých rodičov. Mohla som mať sedem, osem alebo aj desať rokov, na tom teraz nezáleží. Pravdepodobne boli prázdniny a pootvoreným oknom prúdil dnu ranný letný vzduch. Ešte som ležala v posteli, keď za mnou prišla babička: „Predstav si, dnes sa mi snívalo, že si už mala šestnásť rokov. Dívala som sa na teba, ako si elegantne oblečená, na vysokých opätkoch... Bola si úplná slečna!"

S potešením som si predstavila samu seba v topánkach na opätkoch. Veľakrát som si potajomky skúšala rozličné mamine lodičky do divadla, ktoré ležali v škatuliach naspodku skrine. Alebo aj babičkine, ale tá už topánky na ihličkových opätkoch nenosila. V babičkinom sne sa teda zhmotnili moje detské sny. Veď ktoré dieťa by už nechcelo byť veľké?

„Šestnásť rokov?" uisťovala som sa. Nechcelo sa mi veriť, že raz naozaj budem mať toľko. Prikývla a dodala: „Taká si bola krásna!"

Táto spomienka sa mi opätovne vyjavila, keď som sa po dlhých rokoch dostala k jej albumu z mladosti. Na fotkách má šestnásť, možno osemnásť, vysoké opätky. A je taká krásna! Mladá slečna s pohľadom upretým do budúcnosti. Až teraz, keď mi už dávno minulo nielen šestnásť či tridsaťdva, ale aj trikrát šestnásť, čiže štyridsaťosem rokov, rozpoznávam v jej tvári dychtivosť mladosti. Akoby sa kdesi v hĺbke duše pýtala, čo dobré si pre ňu život nachystal. A tak sa neprestajne vraciam k jej príbehu, a hoci v ňom nachádzam miesta, ktoré nemám osvetlené, primkýnam sa k rodinnej histórii ako k niečomu fundamentálnemu a posilňujúcemu. Možno aj preto si už mesiace lámem hlavu, ako čo najlepšie a najpresnejšie rozpovedať svoju verziu jej života. Viem, že tajomstvo z mladosti opatrovala ako vzácnu relikviu, ale chvíľami hádam aj preklínala jeho ťarchu. Teraz už tuším, že sa nevyhnem nepresnostiam, ale nech by som to akokoľvek zbabrala, nebudem si vyčítať, že som sa o to aspoň nepokúsila.

3

Hlavnou hrdinkou bude ona, moja babička Valéria. Odteraz už len Valéria, lebo kým sa stane babičkou, prejde polstoročie. A my ju ešte len ideme privítať na svete. Bude to v Malackách, vtedajšom okresnom mestečku na Záhorí. Ale teoreticky, ak by sa okolnosti vyvinuli inak, to mohlo byť aj v Bazine alebo Bösingu, čiže v Pezinku, kde sa v auguste roku 1865 narodil jej otec Herman Reisz. Prípadne v Bratislave, kde zasa pred svadbou žila jej mama Mária. Neviem sa dopátrať, prečo sa Reiszovci presťahovali do Malaciek, ale pravdepodobne ich sem prilákal hostinec, ktorý tu prevádzkovali už od konca deväťnásteho storočia. Bolo to pohostinstvo, ako

sa patrí – s reštauračnou i kaviarenskou časťou, v ktorej boli neskôr aj kartárske stolíky či biliard, a tiež s tromi hosťovskými izbami a obytnou časťou pre domácich. Valériini prarodičia Reiszovci, Jonáš a Fani, rodená Schubertová, mali okrem synov Hermana, Leopolda a Ignáca aj dcéry Johanu, Lujzu a Rózu. Hermanovi sudičky v duchu rodinnej tradície predurčili, že sa chopí živnosti hostinského, a tak po otcovi prebral vedenie hostinca práve on. A ešte preňho nachystali pomerne dlhé staromládenectvo, ktoré napokon v jeho štyridsiatke predsa len vyústilo do sobáša.

Nie sú mi známe presné okolnosti, za akých Reiszovci kúpili dom na hlavnej ulici, existuje však vyše storočná fotografia zo začiatku dvadsiateho storočia, na ktorej je prízemná, pomerne dlhá meštianska budova hostinca so šindľovou strechou s tromi komínmi. Ulicu, ktorá sa dnes nazýva Záhorácka, na fotografii špatí kôpka štrku. Za ňou sa týči lampa verejného osvetlenia. Na priečelí domu je veľký nápis *REISZ J. VENDÉGFOGADÓ* a nad ním ešte v polkruhu *magyar koronához*. Stĺp na fotografii prekrýva slovo *KÁVÉHÁZ* (kaviareň) a vpravo vedľa vchodu visí tabuľa s textom *BOR SÖR és pálinka mérés* a aj slovenský nápis *Predaj VÍNA PIVA a pálenky.* Snímka zachytáva viacero ľudí, najmä mužov v klobúkoch, ktorí sa dívajú do objektívu. Z tých, ktorí patrili k domácim, tu vo dverách stojí Herman v bielej zástere a s vyhrnutými rukávmi, o schodík nižšie stojí s cigaretou v prstoch a s čiapkou na hlave jeho otec, stále vzpriamený Jonáš, a v podbrání sestry Johana a Róza v sukniach po zem. V popredí vidno odzadu hlavu psa, o ktorom vieme, že sa volal Amy. Či už je niekde nablízku aj budúca pani domáca Mária, nie je zrejmé. Záhadou tiež ostáva, ako a kde sa s Hermanom zoznámili.

Ale zápis z matričnej knihy svedčí o tom, že v roku 1903 sa Herman oženil s Máriou Braunovou, dcérou krajčíra Józsefa Brauna a jeho ženy Kataríny, za slobodna Sternovej. Braunovci žili v Bratislave na dnešnej Podjavorinskej ulici, ale pochádzali z obce Reca pri Senci. Kým sa však mladomanželom narodí Valinka, prejde ešte štrnásť rokov.

4

Keď z ničoho nič praskne džbán, zahniezdi sa zvláštny nepokoj aj v človeku, ktorý nie je zvlášť poverčivý. Mária Reiszová držala v rukách prasknutú nádobu a okamžite jej zišlo na um, že musí vycestovať za svojou matkou do Bratislavy. Niečo sa stalo. A intuícia ju neklamala. S mamou bolo zle, ako sa vraví – ležala na smrteľnej posteli.

„Čosi by som ti chcela povedať, Mariška," chytila ju mama jemne za predlaktie. „Mohli by ste mať s Hermanom ešte jedno dieťa. Uvidíš, bude to dievčatko..."

„Ale mama, v mojom veku?!" namietla Mária. Mala už po štyridsiatke a za sebou päť pôrodov. Dvaja najstarší chlapci zomreli ešte ako bábätká, no tí, čo prišli po nich, sa mali čulo k svetu a robili rodičom radosť. Najstarší Ernest mal deväť, prostredný Janko sedem a najmladší Ferko štyri roky. A práve on sa vraj srdnato postavil proti úmyslu rodičov, že ak do rodiny pribudne sestrička, bude sa volať po zosnulej starej mame Katarínka.

„Prečo Katarínka? Kata, Kačka... to je také obyčajné!" mudroval malý Ferko.

„A aké meno by sa ti pre sestru páčilo?"

„Nejaké krajšie. Napríklad Valinka! To je také fajnové!"

Kým sa chlapcom v novembri narodila sestrička, všetkým trom pribudla na torte sviečka.

5

V matričnom zápise stojí, že dňa 27. novembra 1917 sa narodila *„Valéria, leány, izr."* (leány je po maďarsky dievča, izr. je skratka izraelitského vyznania); rodičia: *„Ármin Reisz, vendéglős* (reštauratér), *izr., 52"* a *„Braun Mária, izr., 41"*. Stručné, no dodnes zachované svedectvo o tom, že koncom novembra 1917 prišla na svet Valéria, prvorodená dcéra manželov Reiszovcov.

V hostinci sa v ten deň čapovalo zadarmo a obrovská radosť postaršieho, už päťdesiatdvaročného, no o to viac hrdého otca nemala konca. Veľakrát, keď bude viesť svoju dcérku za ruku, si ho budú zamieňať s jej dedkom, ale možno práve táto dvojjedinosť jeho roly v jej živote mu prisúdi v dcériných spomienkach bezoblačný a ideálny obraz múdreho, láskavého a veľkodušného otca. A Vali sa nikdy, ani len náznakom, nezmieni kriticky ani o mame. Portrét rodičov bude mať desaťročia vystavený v starej empírovej almare s presklenými dvierkami. Občas sa pri ňom pristaví pohľadom a povie vnučke, že neexistovali lepší rodičia, než boli tí jej.

6

Tak som ju priviedla na svet! Pravda, dlho mi to netrvalo, ale vzhľadom na to, že som musela vychádzať len z úlomkov starých vyše sto rokov, je to vlastne úspech. Premýšľam, keď už som tak rozšafne v súvislosti s jej otcom Hermanom spomenula sudičky, ktoré mu predurčili osud krčmára, čo tak mohli hovoriť pri jej kolíske. Pričarovávali jej krásu, múdrosť,